

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU5

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Lagändringarna syftar till att öka tryggheten och säkerheten på Statens institutionsstyrelses (Sis) särskilda ungdomshem. Regeringen föreslår att Sis ska få möjlighet att i vissa fall hålla barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller för att förhindra att barnet eller ungdomen avviker från hemmet. Möjligheten avser endast barn och unga som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga på en låsbar enhet på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå eller avtjänar sluten ungdomsvård enligt lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 december 2024.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns 13 reservationer (S, V, C, MP) och tre särskilda yttranden (V, C, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2024/25:41 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem.

16 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Inledning	6
Regeringens lagförslag	6
Utskottets ställningstagande	11
Avskildhet i anslutning till dygnsvilan	12
Utskottets ställningstagande	17
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	20
Utskottets ställningstagande	21
Konsekvenser av förslagen	21
Utskottets ställningstagande	23
Reservationer	24
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V, C, MP)	24
2. Bemanning, punkt 2 (V)	24
3. Bemanning, punkt 2 (MP)	25
4. Dokumenterat riskbeteende, punkt 3 (C)	25
5. Hälso- och sjukvårdspersonal, punkt 4 (C)	26
6. Hälso- och sjukvårdspersonal, punkt 4 (MP)	26
7. Beslutets giltighetstid, punkt 5 (MP)	27
8. Ändringsförslagen i övrigt, punkt 6 (MP)	27
9. Tidsbegränsad lagstiftning, punkt 7 (C)	28
10. Klagomålsfunktion, punkt 8 (C)	28
11. Klagomålsfunktion, punkt 8 (MP)	29
12. Utvärdering m.m., punkt 9 (S, C)	29
13. Utvärdering m.m., punkt 9 (MP)	30
Särskilda yttranden	31
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)	31
2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (C)	31
3. Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	33
Propositionen	33
Följdmotionerna	33
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

2. lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:41 punkterna 1 och 2 samt avslår motionerna

2024/25:3260 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1,

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 och

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 1 (V, C, MP)

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan

2. Bemanning

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:3260 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 och

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 7.

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (MP)

3. Dokumenterat riskbeteende

Riksdagen avslår motion

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 4 (C)

4. Hälso- och sjukvårdspersonal

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 6 och

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 5 (C)

Reservation 6 (MP)

5. Beslutets giltighetstid

Riksdagen avslår motion

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 7 (MP)

6. Ändringsförslagen i övrigt

Riksdagen avslår motion

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2.

*Reservation 8 (MP)**Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser***7. Tidsbegränsad lagstiftning**

Riksdagen avslår motion

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

*Reservation 9 (C)**Konsekvenser av förslagen***8. Klagomålsfunktion**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5 och

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8.

*Reservation 10 (C)**Reservation 11 (MP)***9. Utvärdering m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 och

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 5 och 6.

*Reservation 12 (S, C)**Reservation 13 (MP)*

Stockholm den 28 november 2024

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mikael Dahlqvist (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Anna Vikström (S), Leonid Yurkovskiy (SD), Gustaf Lantz (S), Malin Höglund (M), Mona Olin (SD), Ulrika Westerlund (MP), Karin Sundin (S), Thomas Ragnarsson (M), Maj Karlsson (V), Martina Johansson (C) och Gulan Avci (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2024/25:41 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och 16 yrkanden i följdmotioner. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Socialutskottet har gett justitieutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och följdmotioner i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde (socialutskottets prot. 2024/25:9). Justitieutskottet beslutade att inte yttra sig (justitieutskottets prot. 2024/25:9).

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag och motioner som innehåller förslag på avslag på regeringens lagförslag. Därefter behandlas övriga motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen om verkställighet av slutna ungdomsvård. Förslagen syftar till att öka tryggheten och säkerheten på Sis särskilda ungdomshem. Därmed avslår riksdagen motionsyrkanden om regeringens lagförslag.

Jämför reservation 1 (V, C, MP) och särskilt yttrande 1 (V), 2 (C) och 3 (MP).

Propositionen

Barn och unga ska kunna hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan

Regeringen föreslår att barn och unga som vårdas på särskilda ungdomshem ska kunna hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan.

Det kan enligt regeringen noteras att en majoritet av remissinstanserna instämmer eller har inga synpunkter i fråga om behovet av att införa avskildhet i anslutning till dygnsvilan för vissa barn och unga som vistas på de särskilda ungdomshemmen.

Flera remissinstanser anser dock att andra åtgärder som är mindre ingripande än avskildhet i anslutning till dygnsvilan bör kunna vidtas i stället, för att öka tryggheten och säkerheten på ungdomshemmen och förhindra avvikningar därifrån. Den åtgärd som främst förs fram är ökad närvaro av personal med adekvat kompetens. Även i departementspromemorian Avskildhet vid dygnsvilan – En delredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelses särskilda befogenheter (Ds 2024:7) nämns, dock som åtgärder vid sidan av möjligheten till den föreslagna tvångsåtgärden, att Sis behöver se till att de särskilda ungdomshemmen har tillräckliga resurser och är tillräckligt bemannade samt tillhandahålla utbildning och kompetensutveckling för myndighetens personal för att förebygga sådana situationer som nu avses. Två remissinstanser påpekar att även den föreslagna åtgärden skulle

kräva en ökad personalnärvaro nattetid. Även en annan remissinstans understryker att det är viktigt att ha en god bemanning under natten även om en del barn och ungdomar kommer att vara inlåsta på sina rum. Regeringen instämmer i att det är av synnerlig vikt att det finns tillräckligt med kompetent personal på de särskilda ungdomshemmen för att säkerställa en trygg och säker miljö för de barn och unga som vistas där och för personalen, och i förlängningen säkerställa goda förutsättningar för Sis att bedriva en trygg, säker och ändamålsenlig vård. I likhet med vad som framgår av promemorian bedömer regeringen dock att det inte är praktiskt genomförbart att ställa krav på att Sis ska kunna garantera en lika hög personalnärvaro på ungdomshemmen under kvällar och nätter som dagtid eller att myndigheten ska bedriva sin verksamhet på oförändrat sätt oavsett tiden på dygnet. Enligt regeringens bedömning är en sådan bemanning som skulle behövas för att helt förhindra de situationer som nu avses, utan en möjlighet att vidta vissa tvångsåtgärder, inte praktiskt möjlig, vare sig ur rekryteringssynpunkt eller ur ekonomisk synpunkt.

I promemorian nämns även ett antal andra typer av åtgärder som, utöver den föreslagna tvångsåtgärden, bedöms kunna vidtas i syfte att förebygga hot och våld samt avvikningar från ungdomshemmen, t.ex. ökade möjligheter till differentiering av barn och unga och sektionering på ungdomshemmen, anpassning av lokalerna, utveckling av arbetet med individuella säkerhetsbedömningar, motiverande samtal och relationsskapande insatser samt arbete med alternativa metoder och arbetssätt till tvångsåtgärder. Flera remissinstanser anser att sådana åtgärder skulle kunna vara tillräckliga för att uppnå det avsedda syftet.

Även regeringen anser att ett förebyggande arbete som inte innefattar användandet av tvångsåtgärder är centralt för att förhindra sådana situationer som nu avses. Sis bedriver också ett fortlöpande arbete med att stärka vårdkvalitet och trygghet på de särskilda ungdomshemmen. Myndigheten har vidtagit ett stort antal åtgärder för att försöka komma till rätta med de situationer på ungdomshemmen som nu avses, såsom att försöka förmå barnen och de unga att stanna på sina bostadsrum nattetid genom t.ex. förstärkning av personal, reglerad tv-tid och dialog enskilt och i grupp. Myndigheten arbetar också med att stärka säkerheten på institutionerna genom att bygga om gemensamhets- och boenderum och skalskydd och genom att förstärka kompetens om säkerhet och konflikthantering på institutionerna. Vidare har regeringen tillfört medel till Sis för att möjliggöra förbättringar av vårdkvalitet, säkerhet och trygghet. Regeringen har också stärkt styrningen av Sis på flera sätt, bl.a. genom att ändra i förordningen (2007:1132) med instruktion för Statens institutionsstyrelse. Regeringen kan dock konstatera att situationen på ungdomshemmen under kvällar och nätter trots en rad åtgärder fortfarande är mycket allvarlig. Åtgärderna är följaktligen inte i sig själva tillräckligt effektiva för att skapa en trygg miljö för de barn och unga som vistas på vissa av de särskilda ungdomshemmen och för att förhindra avvikningar nattetid.

Regeringen vill framhålla att en sådan typ av åtgärd som nu avses inte får användas för att läka eventuella strukturella problem och brister i verksamheten på de särskilda ungdomshemmen. Sis ska ha en tillfredsställande bemanning och kompetens på ungdomshemmen, som tillgodoser placerade barns och ungas behov av vård, stöd och tillsyn. Enligt regeringens bedömning behövs möjligheten att vidta åtgärden i sig, men förutsättningarna för tillämpningen måste vara ändamålsenliga och det ligger ett stort ansvar på den tillämpande myndigheten att se till att åtgärden används på ett korrekt sätt.

Att hållas inlåst, eller avskild, är en begränsning av en persons rörelsefrihet. Enligt 15 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, och 13 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, förkortad LSU, får barn och unga som vårdas med stöd av 3 § LVU eller avtjänar sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem underkastas den begränsning av rörelsefriheten som är nödvändig för att vården respektive verkställigheten ska kunna genomföras. Rörelsefriheten får också inskränkas när det behövs av hänsyn till andra intagnas eller personalens säkerhet. Syftet med den regleringen är inte att omfattande ytterligare ingrepp i grundläggande fri- och rättigheter ska kunna ske utan uttryckligt stöd i rättsordningen.

En sådan tvångsåtgärd som regeringen nu föreslår innebär en begränsning av de berördas rörelsefrihet enligt 2 kap. 8 § regeringsformen, förkortad RF. Enligt 2 kap. 20 § RF måste en sådan begränsning regleras i lag. Enligt regeringens mening bör det i detta fall införas regleringar i LVU och LSU som medger den föreslagna begränsningen.

Vidare får enligt 2 kap. 21 § RF en begränsning av enskildas rörelsefrihet göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Regeringen bedömer att ändamålen med åtgärden, att framför allt förhindra hot och våld i de vård- och institutionsmiljöer som är särskilt anpassade för barn och unga samt motverka risken för avvikningar från de särskilda ungdomshemmen, uppfyller detta krav.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det bör införas en lagreglerad möjlighet att hålla barn och unga vid de särskilda ungdomshemmen i avskildhet i anslutning till dygnsvilan.

Alla barn och unga ska inte kunna hållas avskilda i anslutning till dygnsvilan

Regeringen föreslår att avskildhet i anslutning till dygnsvilan endast ska kunna aktualiseras för

- den som vårdas med stöd av LVU på en låsbar enhet på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå eller
- den som avtjänar sluten ungdomsvård.

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska gälla under vissa tydligt reglerade förutsättningar

Den unge eller den dömda ska enligt regeringens förslag få hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det är nödvändigt

- med hänsyn till ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller
- för att förhindra att den unge eller den dömda avviker från ungdomshemmet.

Även om de grundläggande förutsättningarna för tvångsåtgärden är uppfyllda får den unge eller den dömda enligt regeringens förslag inte hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det finns en påtaglig risk för att hans eller hennes hälsa eller utveckling tar skada av åtgärden.

Enligt regeringens bedömning bör det inte i lag införas ett krav på obligatorisk medverkan av hälso- och sjukvårdspersonal vid avskildhet i anslutning till dygnsvilan.

Vidare bör proportionalitetsprincipen enligt regeringens bedömning gälla vid tillämpningen av tvångsåtgärden.

Enligt 20 a § första stycket LVU ska proportionalitetsprincipen tillämpas vid begränsningar av rörelsefriheten och för i princip samtliga övriga särskilda befogenheter enligt LVU. Samma gäller enligt 18 b § LSU för kontroll- och tvångsåtgärder enligt LSU.

Enligt proportionalitetsprincipen ska en tvångsåtgärd i fråga om art, styrka, räckvidd och varaktighet stå i rimlig proportion till vad som står att vinna med åtgärden och den nytta som den kan ha för den enskilde. Skälen för att vidta en tvångsåtgärd ska ställas i relation till de olägenheter ingripandet innebär, med beaktande bl.a. av integritet och självbestämmande. Om syftet med tvångsåtgärden kan tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, ska den åtgärden väljas. Principen ger således uttryck för att minsta möjliga tvång ska användas för att nå det avsedda syftet.

Principen om proportionalitet är grundläggande för all användning av tvångsåtgärder med stöd av LVU och LSU. En självklar utgångspunkt för regeringen är därför att bestämmelserna om proportionalitet i dessa lagar även ska vara tillämpliga i varje enskilt fall som avskildhet i anslutning till dygnsvilan aktualiseras. Visserligen medför den individuella bedömningen som ska göras vid prövningen av om tvångsåtgärden ska vidtas och det föreslagna förbudet mot att vidta åtgärden att den sannolikt kommer att användas endast när ett klart och tydligt behov finns och det inte finns en påtaglig risk för skada för barnet eller den unge. Detta är emellertid inte tillräckligt i vissa fall. Exempelvis bör det alltid övervägas om mindre ingripande åtgärder i stället kan användas för att uppnå syftet med tvångsåtgärden i det enskilda fallet. Regeringen bedömer att det genom att bestämmelserna om proportionalitet även omfattar avskildhet i anslutning till dygnsvilan säkerställs att en sådan prövning ska göras innan åtgärden vidtas.

En remissinstans anser att det kommer att vara oerhört svårt att avgöra om åtgärden kommer att ha negativa konsekvenser för barnet eller den unge och en annan remissinstans anser att det finns risk för att den föreslagna åtgärden används i oproportionerlig utsträckning och på ett sätt som kan medföra negativa konsekvenser för barnets eller den unges hälsa och rehabilitering. Regeringen vill här framhålla att Sis, som är den myndighet som kommer att fatta beslut om den föreslagna åtgärden, har ett utredningsansvar enligt 23 § förvaltningslagen (2017:900) och således en skyldighet att se till att myndigheten får tillgång till det underlag som kan behövas för att göra en välinformerad bedömning i det enskilda fallet.

I och med den lagtekniska lösningen som regeringen föreslår behövs ingen lagändring för att bestämmelserna om proportionalitet ska gälla för den föreslagna tvångsåtgärden. Någon ändring behövs inte eftersom bestämmelserna om proportionalitet redan i den nuvarande lydelsen kommer att omfatta de föreslagna bestämmelserna om tvångsåtgärden.

Genomförandet av tvångsåtgärden

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska enligt regeringens förslag genomföras i den unges bostadsrum och får vid ett enskilt tillfälle inte pågå under en längre tid än nio timmar.

Den unge ska enligt regeringens förslag under sin tid i avskildhet i anslutning till dygnsvilan ha möjlighet att tillkalla personal.

Enligt regeringens bedömning finns det inte något behov av att i lag reglera en skyldighet för Sis att vidta kompensatoriska åtgärder under den tid ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan gäller eller att erbjuda uppföljande samtal under tiden som åtgärden genomförs.

Närmare föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna om avskildhet i anslutning till dygnsvilan när det gäller genomförandet av befogenheten kan enligt regeringens bedömning meddelas med stöd av 8 kap. 7 § RF.

Beslutets giltighetstid och möjligheten att överklaga

Ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska enligt regeringens förslag gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

Regeringen föreslår vidare att beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan bör enligt regeringens bedömning fattas av Sis i enlighet med vad som anges i LVU och LSU.

Vid ett överklagande av ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan bör enligt regeringens bedömning ett offentligt biträde förordnas för den som är under 15 år och som åtgärden avser, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Förslagens förenlighet med skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna och barns rättigheter

Förslagen om att införa en möjlighet till avskildhet i anslutning till dygnsvilan på särskilda ungdomshem är enligt regeringens bedömning proportionerliga och förenliga med skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna samt barns rättigheter. Förslagen är därmed förenliga med de krav som uppställs i regeringsformen, Europakonventionen och barnkonventionen samt Sveriges åtaganden i övrigt när det gäller mänskliga rättigheter.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

De föreslagna ändringarna ska enligt regeringens förslag träda i kraft den 15 december 2024.

Det finns enligt regeringens bedömning inte något behov av övergångsbestämmelser.

Motionerna

Regeringens lagförslag

I kommittémotion 2024/25:3260 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 föreslås att riksdagen avslår propositionen. Motionärerna anför att en lång rad remissinstanser avstyrker förslaget. Remissinstansernas kritik går i huvudsak ut på att det är en alltför ingripande åtgärd för att komma åt en problematik som går att angripa på andra sätt, bl.a. genom att tillföra mer resurser för att få till en högre personaltäthet samt öka kompetensen hos den personal som arbetar på boendena. Liknande förslag finns i kommittémotion 2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 och kommittémotion 2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att barn och unga som vårdas på särskilda ungdomshem ska kunna hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Lagändringarna syftar till att öka tryggheten och säkerheten på Sis särskilda ungdomshem.

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att ett förebyggande arbete som inte innefattar användandet av tvångsåtgärder är centralt för att förhindra sådana situationer som nu avses. Utskottet noterar vidare att Sis bedriver ett fortlöpande arbete med att stärka vårdkvalitet och trygghet på de särskilda ungdomshemmen. Utskottet kan dock, i likhet med regeringen, konstatera att situationen på ungdomshemmen under kvällar och nätter trots en rad åtgärder fortfarande är mycket allvarlig. Åtgärderna är följaktligen inte i sig själva tillräckligt effektiva för att skapa en trygg miljö för de barn och unga som vistas på vissa av de särskilda ungdomshemmen och för att förhindra avvikningar nattetid. Utskottet anser därför, i likhet med regeringen, att det bör

införas en lagreglerad möjlighet att hålla barn och unga vid de särskilda ungdomshemmen i avskildhet i anslutning till dygnsvilan.

Av de skäl som anförs i propositionen bör riksdagen därför anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och lag om ändring i lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård. Därmed bifaller riksdagen propositionen och avslår motionerna.

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. bemanning, dokumenterat riskbeteende samt hälso- och sjukvårdspersonal.

Jämför reservation 2 (V), 3 (MP), 4 (C), 5 (C), 6 (MP), 7 (MP) och 8 (MP).

Propositionen

Det finns ett behov av att kunna hålla barn och unga på särskilda ungdomshem i avskildhet under kvällar och nätter

Regeringen föreslår som framgår ovan att barn och unga som vårdas på särskilda ungdomshem ska kunna hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan.

Det är viktigt att de barn och unga som vistas på de särskilda ungdomshemmen kan känna sig trygga, även under natten. Vidare behöver personalen ha en godtagbar arbetsmiljö under hela dygnet. Utvecklingen när det gäller tryggheten och säkerheten på de särskilda ungdomshemmen har enligt regeringen försämrats på senare år. Regeringen kan inte nog understryka allvaret i situationen. Regeringen kan vidare konstatera att den nuvarande situationen på ungdomshemmen påverkar såväl Sis möjligheter att bedriva en trygg, säker och ändamålsenlig vård som barnens och ungdomarnas möjligheter att tillgodogöra sig vården. Mot denna bakgrund anser regeringen att det behöver vidtas åtgärder för att öka tryggheten och säkerheten, bl.a. genom att förhindra att barn och unga samt personal utsätts för hot och våld från andra intagna. Regeringen bedömer att riskerna för sådant hot och våld är som störst under kvällar och nätter, när verksamheten är mer sårbar än vid andra tidpunkter på dygnet.

Det är enligt regeringens mening även av stor vikt att avvikningar från de särskilda ungdomshemmen förhindras. Utöver att även avvikningar och avvikningsförsök påverkar tryggheten och säkerheten på ungdomshemmen genom att det kan innebära risker för andra intagna eller personalen, så kan en genomförd avvikning få stora konsekvenser för den enskilde som avviker, t.ex. i form av vårdsammanbrott eller att barnet eller den unge under tiden på fri fot begår eller utsätts för allvarlig brottslighet. Det kan konstateras att det sker

avvikningar från de särskilda ungdomshemmen, även nattetid. Enligt regeringens mening behöver därmed åtgärder även vidtas för att i så stor utsträckning som möjligt förhindra detta.

Flera remissinstanser anser dock att andra åtgärder som är mindre ingripande än avskildhet i anslutning till dygnsvilan bör kunna vidtas i stället, för att öka tryggheten och säkerheten på ungdomshemmen och förhindra avvikelser därifrån. Den åtgärd som främst förs fram av ett antal remissinstanser är ökad närvaro av personal med adekvat kompetens. Även i promemorian nämns, dock som åtgärder vid sidan av möjligheten till den föreslagna tvångsåtgärden, att Sis behöver se till att de särskilda ungdomshemmen har tillräckliga resurser och är tillräckligt bemannade samt tillhandahålla utbildning och kompetensutveckling för myndighetens personal för att förebygga sådana situationer som nu avses. Två remissinstanser påpekar att även den föreslagna åtgärden skulle kräva en ökad personalnärvaro nattetid. Ytterligare en remissinstans understryker att det är viktigt att ha en god bemanning under natten även om en del barn och ungdomar kommer att vara inlåsta på sina rum.

Regeringen instämmer i att det är av synnerlig vikt att det finns tillräckligt med kompetent personal på de särskilda ungdomshemmen för att säkerställa en trygg och säker miljö för de barn och unga som vistas där och för personalen, och i förlängningen säkerställa goda förutsättningar för Sis att bedriva en trygg, säker och ändamålsenlig vård. Regeringen bedömer dock att det inte är praktiskt genomförbart att ställa krav på att Sis ska kunna garantera en lika hög personalnärvaro på ungdomshemmen under kvällar och nätter som dagtid eller att myndigheten ska bedriva sin verksamhet på oförändrat sätt oavsett tiden på dygnet. Enligt regeringens bedömning är en sådan bemanning som skulle behövas för att helt förhindra de situationer som nu avses, utan en möjlighet att vidta vissa tvångsåtgärder, inte praktiskt möjlig, vare sig ur rekryteringssynpunkt eller ur ekonomisk synpunkt.

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska gälla under vissa tydliga reglerade förutsättningar

Som framgår ovan föreslår regeringen att den unge eller den dömde ska få hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet, eller för att förhindra att den unge eller den dömde avviker från ungdomshemmet.

Tvångsåtgärden bör således kunna användas t.ex. för det barn eller den ungdom som bedöms ha en hög benägenhet att använda sig av hot och våld för att lösa konflikter. För att kunna göra den nödvändiga bedömningen behöver det bl.a. utredas hur barnet eller ungdomen har betett sig tidigare.

Regeringen vill därför klargöra att det på något sätt måste finnas dokumentation som stöder slutsatsen att barnet eller den unge har det riskbeteende som avses, men att det inte krävs att beteendet har uppvisats i en viss miljö. Däremot ska risken för att barnet eller den unge ska använda hot och våld

förhålla sig till situationen på ungdomshemmet. Om det finns en tillräckligt stor risk för ett sådant beteende som kan motivera avskildhet i anslutning till dygnsvilan eller inte beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Enligt regeringens mening bör dock den omständigheten att barnet eller ungdomen endast vid ett enstaka tillfälle har begått t.ex. ett våldsbrott av mindre allvarlig art inte vara tillräcklig för att tvångsåtgärden ska kunna vidtas. För att åtgärden ska kunna aktualiseras bör det krävas att den förutsedda risken uppnår en viss grad av såväl allvarlighet som konkretion i förhållande till det individuella barnet eller den individuella unge. Det kan inte enbart vara fråga om sådana situationer som förekommer regelbundet på de särskilda ungdomshemmen och som utgörs av exempelvis olämpligt språkbruk eller olämpligt bemötande mellan barn och unga eller mellan barn och unga och personal, eller mindre allvarlig osämja i ungdomsgrupperna. Inte heller en allmän risk för oordning på en bostadsavdelning är tillräcklig, om inte risken kan kopplas direkt till barnet eller den unge. Vidare ska risken kunna kopplas till den tid på dygnet under vilken åtgärden får vidtas, dvs. i anslutning till dygnsvilan.

För att förutsättningarna för avskildhet i anslutning till dygnsvilan bör vara individuella och tydligt reglerade bör det enligt regeringen krävas att de identifierade riskerna för de utpekade agerandena, t.ex. en hög benägenhet att lösa konflikter med hot och våld eller att avvika, är konkreta i förhållande till det individuella barnet eller den unge och av viss allvarlighetsgrad för att avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska kunna komma i fråga. Vidare ska riskerna vara aktuella. Dessa är de centrala faktorerna i den nödvändighetsbedömning som ska göras i samband med prövningen av om tvångsåtgärden ska vidtas. Det krävs också att en proportionalitetsbedömning görs i varje enskilt fall, vilket innebär att andra, mindre ingripande åtgärder ska ha bedömts vara otillräckliga. Avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska inte heller kunna tillämpas i syfte att kompensera för frånvaro av personal eller bristande resurser i övrigt på de särskilda ungdomshemmen. Tvångsåtgärden får självfallet aldrig heller användas som en bestraffning eller en disciplinär påföljd.

Det bör vidare enligt regeringens bedömning inte i lag införas ett krav på obligatorisk medverkan av hälso- och sjukvårdspersonal vid avskildhet i anslutning till dygnsvilan.

Enligt regeringens mening är avskildhet i anslutning till dygnsvilan inte en tvångsåtgärd av samma akuta karaktär som avskildhet enligt 15 c § LVU och 17 § LSU och riskerna för barnet eller den unge bör normalt sett kunna bedömas på förhand. Vid osäkerhet angående riskerna för skada, såväl inför beslutet som under pågående avskildhet, bör emellertid hänsyn till barnets eller den unges hälsa komma i första rummet. I sådana fall är det enligt regeringens mening lämpligt att personalen på det särskilda ungdomshemmet konsulterar läkare eller sjuksköterska angående skaderisken, om det finns behov av det för att säkerställa en korrekt bedömning. Sådan kompetens ska finnas tillgänglig på varje särskilt ungdomshem. Regeringen bedömer dock att det inte finns behov av att i lag införa krav på obligatorisk medverkan av läkare

eller sjuksköterska inför beslut eller under pågående avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Regeringen vill dock understryka att alla barn och ungdomar som vistas på de särskilda ungdomshemmen redan i dag alltid har rätt till den vård och behandling som de är i behov av. Framkommer det att ett barn eller en ungdom, oavsett tidpunkt på dygnet, är i behov av en kontakt med läkare eller sjuksköterska ska det behovet således tillgodoses så snart det är möjligt.

Regeringen gör vidare bedömningen att proportionalitetsprincipen bör gälla vid tillämpningen av tvångsåtgärden.

Enligt 20 a § första stycket LVU ska proportionalitetsprincipen tillämpas vid begränsningar av rörelsefriheten och för i princip samtliga övriga särskilda befogenheter enligt LVU. Samma gäller enligt 18 b § LSU för kontroll- och tvångsåtgärder enligt LSU.

Enligt proportionalitetsprincipen ska en tvångsåtgärd i fråga om art, styrka, räckvidd och varaktighet stå i rimlig proportion till vad som står att vinna med åtgärden och den nytta som den kan ha för den enskilde. Skälen för att vidta en tvångsåtgärd ska ställas i relation till de olägenheter ingripandet innebär, med beaktande bl.a. av integritet och självbestämmande. Om syftet med tvångsåtgärden kan tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, ska den åtgärden väljas. Principen ger således uttryck för att minsta möjliga tvång ska användas för att nå det avsedda syftet.

Principen om proportionalitet är grundläggande för all användning av tvångsåtgärder med stöd av LVU och LSU. En självklar utgångspunkt för regeringen är därför att bestämmelserna om proportionalitet i dessa lagar även ska vara tillämpliga i varje enskilt fall som avskildhet i anslutning till dygnsvilan aktualiseras. Visserligen medför den individuella bedömningen som ska göras vid prövningen av om tvångsåtgärden ska vidtas och det föreslagna förbudet mot att vidta åtgärden att den sannolikt kommer att användas endast när ett klart och tydligt behov finns och det inte finns en påtaglig risk för skada för barnet eller den unge. Detta är emellertid inte tillräckligt i vissa fall. Exempelvis bör det alltid övervägas om mindre ingripande åtgärder i stället kan användas för att uppnå syftet med tvångsåtgärden i det enskilda fallet. Regeringen bedömer att det genom att bestämmelserna om proportionalitet även omfattar avskildhet i anslutning till dygnsvilan säkerställs att en sådan prövning ska göras innan åtgärden vidtas.

Beslutets giltighetstid

Regeringen föreslår som framgår ovan att ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

Enligt regeringens mening är en lämplig giltighetstid för ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan 30 dagar. En sådan tidsfrist motsvarar giltighetstiden för beslut om begränsningar av användningen av elektroniska kommunikationstjänster och besök. Regeringen anser att det, på motsvarande sätt som gäller för sådana begränsningar, kan antas att de förhållanden som är

av vikt för bedömningen vid ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan normalt inte hinner förändras under kortare tid än så. Den föreslagna giltighetstiden ger dessutom Sis goda möjligheter att hinna arbeta med riskreducerande insatser i syfte att undvika att ett nytt beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan behöver fattas. Regeringen vill i det här sammanhanget framhålla att beslutet ska upphävas så fort det inte finns grund för det. Om det inte finns skäl för att beslutet ska gälla i 30 dagar, bör det gälla för en kortare period. Det bör således understrykas att när det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas, även om inte giltighetstiden har gått ut. Detta innebär således att beslutet ska omprövas fortlöpande. Mot den bakgrunden anser regeringen att kontinuiteten inte behöver framgå ytterligare av lagtexten.

Motionerna

Bemannning

I kommittémotion 2024/25:3260 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att införa resursteam för Sis-boenden som har särskilda behov under en försöksperiod. Motionärerna föreslår att det bör göras ett försök med resursteam som består av kompetent och kvalificerad personal som kan stärka upp bemanningen på de Sis-boenden som har särskilda behov för att säkerställa ordningen och säkerheten på dessa boenden utan att behöva låsa in barn och unga. Försöksperioden bör sträcka sig över den period som Sis finns i sin nuvarande form.

I kommittémotion 2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om tillräcklig nattbemanning. Motionärerna anför att en utökad och tillräcklig nattbemanning på Sis-hemmen är nödvändig. Varje ung människa som är orolig och behöver prata måste kunna få göra det utan dröjsmål.

Dokumenterat riskbeteende

I kommittémotion 2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att avskildhet i anslutning till dygnsvilan endast ska få ske när det finns ett dokumenterat riskbeteende och andra åtgärder inte är tillräckliga för att upprätthålla säkerheten på boendet. Motionärerna anför att målet med den slutna ungdomsvården är att genom behandling underlätta steget tillbaka ut i samhället efter avtjänat straff eller när vården är avslutad. Tvångsåtgärder mot barn ska alltid vara ett sistahandsalternativ.

Hälso- och sjukvårdspersonal

I kommittémotion 2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att hälso- och sjukvårdspersonal ska vara med

och fatta beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Motionärerna anför att konsekvenserna av inläsningen kan bli att barnets eller ungdomens psykiska ohälsa försämras. Om dessa ingripande beslut ska fattas bör därför hälso- och sjukvårdspersonal som kan bedöma risken för den unges hälsa konsulteras. Motsvarande krav finns vid beslut om vård i avskildhet.

I kommittémotion 2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om lagkrav på bedömning av läkare eller sjuksköterska inför beslut om avskildhet vid dygnsvilan.

Beslutets giltighetstid

I kommittémotion 2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att tiden för ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan behöver kortas. I propositionen föreslås att ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan får gälla i högst 30 dagar. Motionärerna anser att detta är alltför lång tid, och i sig kan kännas som ett straff.

Ändringsförslagen i övrigt

I kommittémotion 2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om ändringsförslag som läggs fram av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. I det fall riksdagen beslutar att inte bifalla ett avslag på propositionen vill motionärerna att riksdagen tar ställning till ändringar i förslaget för att göra minsta möjliga skada. Justeringar av förslaget är enligt motionärerna i så fall nödvändiga. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har valt att enbart under vissa givna förutsättningar delvis instämma i regeringens förslag och lyfter flera viktiga perspektiv. För att acceptera att barn och unga ska kunna hållas avskilda under dygnsvilan anser remissinstansen bl.a. att lagstiftningen ska vara tillfällig i avvaktan på att översynen av den statliga barn- och ungdomsvården blir klar samt att det införs en bestämmelse som anger att hälso- och sjukvårdspersonal fortlöpande ska utvärdera barnets eller den unges mående när det finns ett beslut om avskildhet vid dygnsvilan. Motionärerna instämmer i dessa synpunkter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig som framgår ovan bakom regeringens förslag att barn och unga som vårdas på särskilda ungdomshem ska kunna hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan.

När det gäller frågan om bemanning instämmer utskottet i regeringens bedömning att det är av synnerlig vikt att det finns tillräckligt med kompetent personal på de särskilda ungdomshemmen för att säkerställa en trygg och säker miljö för de barn och unga som vistas där och för personalen, och i förlängningen säkerställa goda förutsättningar för Sis att bedriva en trygg, säker och ändamålsenlig vård. Regeringen bedömer dock att det inte är

praktiskt genomförbart att ställa krav på att Sis ska kunna garantera en lika hög personalnärvaro på ungdomshemmen under kvällar och nätter som dagtid eller att myndigheten ska bedriva sin verksamhet på oförändrat sätt oavsett tiden på dygnet. Vidare bedömer regeringen att en sådan bemanning som skulle behövas för att helt förhindra de situationer som nu avses, utan en möjlighet att vidta vissa tvångsåtgärder, inte är praktiskt möjlig från rekryteringssynpunkt eller ekonomisk synpunkt. Utskottet instämmer även i dessa delar med regeringens bedömning. Med anledning av det anförda anser utskottet att motionerna 2024/25:3260 (V) yrkande 2 och 2024/25:3262 (MP) yrkande 7 bör avslås.

Enligt regeringens mening bör tvångsåtgärden kunna användas t.ex. för det barn eller den ungdom som bedöms ha en hög benägenhet att använda sig av hot och våld för att lösa konflikter. För att kunna göra den nödvändiga bedömningen behöver det bl.a. utredas hur barnet eller ungdomen har betett sig tidigare. Det måste därför finnas dokumentation på något sätt som stöder slutsatsen att barnet eller den unge har det riskbeteende som avses. Det bör enligt regeringens mening krävas att de identifierade riskerna för de utpekade agerandena är konkreta i förhållande till det individuella barnet eller den unge och av viss allvarlighetsgrad för att avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska kunna komma i fråga. Vidare ska riskerna vara aktuella. Därutöver krävs det också att en proportionalitetsbedömning görs i varje enskilt fall, vilket innebär att andra, mindre ingripande åtgärder ska ha bedömts vara otillräckliga. Avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska inte heller kunna tillämpas i syfte att kompensera för frånvaro av personal eller bristande resurser i övrigt på de särskilda ungdomshemmen. Tvångsåtgärden får heller aldrig användas som en bestraffning eller en disciplinär påföljd. Utskottet delar regeringens uppfattning om tillämpningen av tvångsåtgärden och den bedömning som ska göras i samband med prövningen av om tvångsåtgärden ska vidtas. Mot den bakgrunden anser utskottet att motion 2024/25:3261 (C) yrkande 3 bör avslås.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att avskildhet i anslutning till dygnsvilan inte är en tvångsåtgärd av samma akuta karaktär som avskildhet enligt 15 c § LVU och 17 § LSU och riskerna för barnet eller den unge bör normalt sett kunna bedömas på förhand. Vid osäkerhet i fråga om riskerna för skada, såväl inför beslutet som under pågående avskildhet, bör emellertid hänsyn till barnets eller den unges hälsa komma i första rummet. I sådana fall är det enligt utskottets mening, i likhet med regeringens, lämpligt att personalen på det särskilda ungdomshemmet konsulterar läkare eller sjuksköterska när det gäller skaderisken, om det finns behov av det för att säkerställa en korrekt bedömning. Sådan kompetens ska finnas tillgänglig på varje särskilt ungdomshem. Utskottet anser dock, i likhet med regeringen, att det inte finns behov av att i lag införa krav på obligatorisk medverkan av läkare eller sjuksköterska inför beslut eller under pågående avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Utskottet vill dock, i likhet med regeringen, understryka att alla barn och ungdomar som vistas på de särskilda ungdomshemmen redan i dag alltid har rätt till den vård och behandling som de är i behov av.

Framkommer det att ett barn eller en ungdom, oavsett tidpunkt på dygnet, är i behov av en kontakt med läkare eller sjuksköterska ska det behovet således tillgodoses så snart det är möjligt. Med hänsyn till det anförda bedömer utskottet att motionerna 2024/25:3261 (C) yrkande 6 och 2024/25:3262 (MP) yrkande 3 bör avslås.

Utskottet delar regeringens bedömning att en lämplig giltighetstid för ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan är 30 dagar. Regeringen anser att det kan antas att de förhållanden som är av vikt för bedömningen vid ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan normalt inte hinner förändras under kortare tid än så. Den föreslagna giltighetstiden ger dessutom Sis goda möjligheter att hinna arbeta med riskreducerande insatser i syfte att undvika att ett nytt beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan behöver fattas. Regeringen vill i det här sammanhanget framhålla att beslutet ska upphävas så fort det inte finns grund för det. Om det inte finns skäl för att beslutet ska gälla i 30 dagar, bör det gälla för en kortare period. Det bör således understrykas att när det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas, även om inte giltighetstiden har gått ut. Detta innebär således att beslutet ska omprövas fortlöpande. Utskottet delar regeringens bedömning även i dessa delar. Mot den bakgrunden anser utskottet, i likhet med regeringen, att kontinuiteten inte behöver framgå ytterligare av lagtexten. Därmed anser utskottet att motion 2024/25:3262 (MP) yrkande 4 bör avslås.

I motion 2024/25:3262 (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att för det fall att propositionen inte avslås bör riksdagen ta ställning till de ändringsförslag som Myndigheten för vård- och omsorgsanalys lämnat i sitt remissvar. I den del som avser frågan om en tillfällig lagstiftning i avvaktan på att översynen av den statliga barn- och ungdomsvården blir klar hänvisar utskottet till sitt ställningstagande nedan i avsnittet Ikrafträdande- och övergångsbestämmelser. I den del som avser frågan om införandet av en bestämmelse om att hälso- och sjukvårdspersonal fortlöpande ska utvärdera barnets eller den unges mående när det finns ett beslut om avskildhet vid dygnsvilan hänvisar utskottet till sitt ställningstagande ovan i detta avsnitt. Inte heller i övrigt är utskottet berett att ställa sig bakom det som föreslås i motionen. Därmed bör motionsyrkandet avslås.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om tidsbegränsad lagstiftning.
Jämför reservation 9 (C).

Propositionen

Som framgår ovan föreslår regeringen att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 15 december 2024. Regeringen bedömer att det inte finns något behov av övergångsbestämmelser.

Med särskilt beaktande av den utveckling som har skett på vissa av de särskilda ungdomshemmen och de ökade riskerna kopplade till tryggheten och säkerheten där, anser regeringen att den föreslagna möjligheten till avskildhet i anslutning till dygnsvilan bör införas skyndsamt. Lagändringarna bör därför träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till att Sis behöver viss förberedelsestid för att kunna tillämpa den nya särskilda befogenheten bedömer regeringen att den 15 december 2024 är den tidigaste tidpunkt som lagändringarna kan träda i kraft. Regeringen delar inte en remissinstans uppfattning om att den föreslagna lagstiftningen bör tidsbegränsas och endast gälla till dess att Utredningen om en reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S 2024:01) blir klar med sitt uppdrag. Regeringen bedömer att det är nödvändigt att Sis kan hålla barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan för att öka tryggheten och säkerheten på vissa särskilda ungdomshem nattetid. Vid en eventuell framtida förändring av den statliga barn- och ungdomsvården får en bedömning göras avseende vilka särskilda befogenheter som behövs inom ramen för den ordningen. Eftersom den föreslagna befogenheten är ny och det således inte finns några tidigare beslut som övergångsbestämmelser skulle kunna vara applicerbara på finns det inte något behov av sådana bestämmelser. Regeringen anser dessutom att myndigheten bör kunna använda möjligheten till avskildhet i anslutning till dygnsvilan från och med ikraftträdandetidpunkten i den utsträckning det behövs och i den omfattning det är möjligt med hänsyn till bl.a. de lokalmässiga förhållandena. Regeringen vill dock betona att det är centralt att de praktiska förutsättningarna är på plats innan tvångsåtgärden används. Det kan i detta sammanhang påpekas att det är möjligt för Sis att stegvis införa tvångsåtgärden i verksamheten på de särskilda ungdomshemmen.

Motionen

Tidsbegränsad lagstiftning

I kommittémotion 2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att lagändringarna om möjlighet till avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska vara tillfälliga och gälla i ett år och

sedan upphöra. Motionärerna anför att det finns stora bister på Sis. Om dessa brister åtgärdas, minskar behovet av tvångsåtgärder. Eftersom regeringen nu vidtar ett antal åtgärder både när det gäller kompetens och resurser måste målet vara att vården blir så mycket bättre att tvångsåtgärder i form av avskildhet inte ska behövas framöver.

Utskottets ställningstagande

Med beaktande av den utveckling som har skett på vissa av de särskilda ungdomshemmen och de ökade riskerna kopplade till tryggheten och säkerheten där, är utskottet av samma uppfattning som regeringen, nämligen att lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. En remissinstans anser att den föreslagna lagstiftningen bör tidsbegränsas och endast gälla till dess att Utredningen om en reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård blir klar med sitt uppdrag. Denna uppfattning delas varken av utskottet eller regeringen. Utskottet bedömer, i likhet med regeringen, att det är nödvändigt att Sis kan hålla barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan för att öka tryggheten och säkerheten på vissa särskilda ungdomshem nattetid. Vid en eventuell framtida förändring av den statliga barn- och ungdomsvården får en bedömning göras när det gäller vilka särskilda befogenheter som behövs inom ramen för den ordningen. Mot den bakgrunden anser utskottet att motionen om en tidsbegränsad lagstiftning bör avslås.

Konsekvenser av förslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om klagomålsfunktion och utvärdering m.m.

Jämför reservation 10 (C), 11 (MP), 12 (S, C) och 13 (MP).

Propositionen

Konsekvenser för barn och unga

Regeringen bedömer att förslagen medför övervägande positiva konsekvenser för barn och unga. Förslagen förväntas bidra till ökad trygghet och säkerhet på de särskilda ungdomshemmen och till en minskad användning av andra, i vissa avseenden mer ingripande, tvångsåtgärder.

Regeringen, som kan konstatera att det vid tidigare genomförda inspektioner av verksamheten vid de särskilda ungdomshemmen har framkommit brister, vill understryka att det bedrivs ett aktivt arbete med att säkerställa att Sis använder tvångsåtgärder på ett rättssäkert och restriktivt sätt. De särskilda befogenheterna ska användas med största restriktivitet och

barnets eller den unges rättigheter ska beaktas (skr. 2022/23:49). Regeringen har vidare gett Sis i uppdrag att utveckla myndighetens normeringsarbete i syfte att säkerställa en rättssäker och enhetlig tillämpning av Sis särskilda befogenheter. För att stärka den rättsliga styrningen och skapa bättre förutsättningar för en enhetlig och rättssäker tillämpning av de särskilda befogenheterna har Sis infört ett nytt arbetssätt i myndigheten genom inrättande av ett rättstillämpningsforum. Sis har också inrättat en fristående klagomålsfunktion centralt i myndigheten. Regeringen förutsätter att Sis kommer att använda den föreslagna tvångsåtgärden i enlighet med lagen och att barn och unga ges möjlighet att framföra klagomål till personer de inte är i beroendeställning till.

Lagändringen bör följas upp

Regeringen gör bedömningen att en uppföljning bör göras av de föreslagna lagändringarna.

I propositionen Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (prop. 2023/24:81) gör regeringen bedömningen att de föreslagna lagändringarna bör följas upp efter en tids tillämpning. Regeringen gör samma bedömning avseende de nu föreslagna lagändringarna och beslutade redan den 19 september 2024, samma dag som lagrådsremissen beslutades, att ge Sis i uppdrag att följa upp tillämpningen av bl.a. avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Lagrådet framhåller att det i uppföljningen av lagändringarna är av särskilt intresse att se hur tillämpningen förhåller sig till de grundläggande principer om användning av tvångsåtgärder som har utvecklats ur de olika fri- och rättigheterna. Regeringen instämmer i Lagrådets åsikt.

Motionerna

Klagomålsfunktion

I kommittémotion 2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör säkerställa att barn har möjlighet att framföra klagomål till någon som de inte är i beroendeställning av. Regeringen bör enligt motionärerna säkerställa att det finns ekonomiska resurser till de organisationer som ska bistå Sis med att det finns en oberoende klagomålsfunktion för dem som vårdas på Sis och då särskilt på dem som har högsta säkerhetsklass.

I kommittémotion 2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om oberoende observatörer och klagomålsfunktion. Motionärerna anser att det behöver finnas oberoende observatörer på Sis-hemmen som barn och unga ska kunna kontakta vid missförhållanden och när deras rättigheter inte tas på allvar. En effektiv och välfungerande klagomålsfunktion behövs, den som i dag finns på Inspektionen för vård och omsorg är inte tillräcklig.

Utvärdering m.m.

I kommittémotion 2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen inom ett år från ikraftträdandet bör återkomma till riksdagen med en redovisning av effekterna av införandet av regler om avskildhet i anslutning till dygnsvilan på Sis samt en utvärdering av huruvida tillämpningen av lagen om avskildhet i anslutning till dygnsvilan har skett på ett ändamålsenligt sätt.

I kommittémotion 2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om behov av en oberoende utvärdering. En sådan uppföljning bör enligt motionärerna vara genomgripande och kvalitativ och tydligt innefatta barn- och rättssäkerhetsperspektivet. Vidare bör barnrättsföreträdare på lämpligt sätt finnas med. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att barns och ungas egna upplevelser och erfarenheter kommer till uttryck i kommande utvärdering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att förslagen medför övervägande positiva konsekvenser för barn och unga. Förslagen förväntas bidra till ökad trygghet och säkerhet på de särskilda ungdomshemmen och till en minskad användning av andra, i vissa avseenden mer ingripande, tvångsåtgärder.

Utskottet noterar regeringens arbete med att säkerställa att Sis använder tvångsåtgärder på ett rättssäkert och restriktivt sätt. De särskilda befogenheterna ska användas med största restriktivitet och barnets eller den unges rättigheter ska beaktas (skr. 2022/23:49). Utskottet noterar särskilt att Sis har inrättat en fristående klagomålsfunktion centralt i myndigheten. Utskottet förutsätter, i likhet med regeringen, att Sis kommer att använda den föreslagna tvångsåtgärden i enlighet med lagen och att barn och unga ges möjlighet att framföra klagomål till personer de inte är i beroendeställning till. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta några initiativ med anledning av motionerna 2024/25:3261 (C) yrkande 5 och 2024/25:3262 (MP) yrkande 8. Motionerna bör därför avslås.

Utskottet delar regeringens bedömning att en uppföljning bör göras av de föreslagna lagändringarna och noterar att regeringen redan i september 2024 beslutade att ge Sis i uppdrag att följa upp tillämpningen av avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Det kan i detta sammanhang nämnas att Lagrådet i sitt yttrande framhåller att det i uppföljningen av lagändringarna är av särskilt intresse att se hur tillämpningen förhåller sig till de grundläggande principer om användning av tvångsåtgärder som har utvecklats ur de olika fri- och rättigheterna. Utskottet instämmer, i likhet med regeringen, i Lagrådets åsikt. Utskottet anser inte att det finns någon anledning för riksdagen att ta något initiativ. Motionerna 2024/25:3261 (C) yrkande 4 och 2024/25:3262 (MP) yrkandena 5 och 6 bör därmed avslås.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V, C, MP)

av Ulrika Westerlund (MP), Maj Karlsson (V) och Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:3260 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1,

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 och

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 och

avslår proposition 2024/25:41 punkterna 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen bör avslå propositionen. Våra skäl för detta utvecklas i våra särskilda yttranden 1, 2 och 3.

2. Bemanning, punkt 2 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3260 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 och

avslår motion

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag om att införa resursteam för Sis-boenden som har särskilda behov under en försöksperiod. Resursteamerna bör bestå av kompetent och kvalificerad personal som kan stärka bemanningen för att säkerställa ordningen och säkerheten på dessa boenden utan att behöva låsa in barn och unga. Försöksperioden bör sträcka sig över den period som Sis finns kvar i sin nuvarande form.

3. Bemanning, punkt 2 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 7 och
avslår motion
2024/25:3260 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över frågan om tillräcklig nattbemanning. En utökad och tillräcklig nattbemanning på Sis-hemmen är enligt min mening nödvändig. Varje ung människa som är orolig och behöver prata måste kunna få göra det utan dröjsmål.

4. Dokumenterat riskbeteende, punkt 3 (C)

av Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att avskildhet i anslutning till dygnsvilan endast ska få ske när det finns ett dokumenterat riskbeteende och andra åtgärder inte är tillräckliga för att upprätthålla säkerheten på boendet. Målet med den slutna ungdomsvården är att genom behandling underlätta steget tillbaka ut i samhället efter avtjänat straff eller när vården är avslutad. Tvångsåtgärder mot barn ska alltid vara ett sistahandsalternativ.

5. Hälso- och sjukvårdspersonal, punkt 4 (C)

av Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 6 och
bifaller delvis motion

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att hälso- och sjukvårdspersonal ska vara med och fatta beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Konsekvenserna av inlåsning kan bli att barnets eller ungdomens psykiska ohälsa försämras. Om dessa ingripande beslut ska fattas bör därför hälso- och sjukvårdspersonal som kan bedöma risken för den unges hälsa konsulteras. Motsvarande krav finns vid beslut om vård i avskildhet.

6. Hälso- och sjukvårdspersonal, punkt 4 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3 och
bifaller delvis motion

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över frågan om ett lagkrav på bedömning av läkare eller sjuksköterska inför beslut om avskildhet vid dygnsvilan.

7. Beslutets giltighetstid, punkt 5 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att tiden för ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan behöver kortas. I propositionen föreslås att ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan får gälla i högst 30 dagar. Jag anser att detta är alltför lång tid och kan upplevas som ett straff.

8. Ändringsförslagen i övrigt, punkt 6 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har framfört synpunkter på det aktuella lagförslaget. För det fall riksdagen beslutar att bifalla propositionen anser jag att riksdagen bör ta ställning till dessa ändringsförslag som syftar till att minimera skaderiskerna. Myndigheten har valt att enbart under vissa givna förutsättningar delvis instämma i regeringens förslag och lyfter upp flera viktiga perspektiv. För att acceptera att barn och unga ska kunna hållas avskilda under dygnsvilan anser myndigheten bl.a. att lagstiftningen ska vara tillfällig i avvaktan på att översynen av den statliga barn- och ungdomsvården blir klar samt att det ska införas en bestämmelse som anger att hälso- och sjukvårdspersonal fortlöpande ska utvärdera barnets eller den unges mående när det finns ett beslut om avskildhet vid dygnsvilan. Jag instämmer i dessa synpunkter.

9. Tidsbegränsad lagstiftning, punkt 7 (C)

av Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att lagändringarna om möjlighet till avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska vara tillfälliga och gälla i ett år och sedan upphöra. Det finns stora brister på Sis. Om dessa brister åtgärdas, minskar behovet av tvångsåtgärder. Eftersom regeringen nu vidtar ett antal åtgärder både när det gäller kompetens och resurser måste målet vara att vården blir så mycket bättre att tvångsåtgärder i form av avskildhet inte ska behövas framöver.

10. Klagomålsfunktion, punkt 8 (C)

av Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5 och
bifaller delvis motion
2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör säkerställa att barn har möjlighet att framföra klagomål till någon som de inte är i beroendeställning av. Regeringen bör säkerställa att det finns ekonomiska resurser till de organisationer som ska bistå Sis med att det finns en oberoende klagomålsfunktion för dem som vårdas på Sis och då särskilt på dem som har högsta säkerhetsklass.

11. Klagomålsfunktion, punkt 8 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 8 och
bifaller delvis motion

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över frågan om oberoende observatörer och klagomålsfunktion. Det bör finnas oberoende observatörer på Sis-hemmen som barn och unga ska kunna kontakta vid missförhållanden och när deras rättigheter inte tas på allvar. En effektiv och välfungerande klagomålsfunktion behövs, den som i dag finns på Inspektionen för vård och omsorg är inte tillräcklig.

12. Utvärdering m.m., punkt 9 (S, C)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Gustaf Lantz (S), Karin Sundin (S) och Martina Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 och
avslår motion

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen inom ett år från ikraftträdandet bör återkomma till riksdagen med en redovisning av effekterna av införandet av regler om avskildhet i anslutning till dygnsvilan på Sis samt en utvärdering av huruvida tillämpningen av lagen om avskildhet i anslutning till dygnsvilan har skett på ett ändamålsenligt sätt.

13. Utvärdering m.m., punkt 9 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 5 och 6 samt avslår motion

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över frågan om behovet av en oberoende utvärdering. En sådan uppföljning bör vara genomgripande och kvalitativ och tydligt innefatta barn- och rättssäkerhetsperspektivet. Vidare bör barnrättsföreträdare på lämpligt sätt finnas med. Jag anser också att barns och ungas egna upplevelser och erfarenheter bör komma till uttryck i den kommande utvärderingen.

Särskilda yttranden

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)

Maj Karlsson (V) anför:

Jag vill peka på att en lång rad remissinstanser avstyrker förslaget. Kritiken från remissinstanserna går i huvudsak ut på att åtgärden är alltför ingripande för att komma åt en problematik som går att angripa på andra sätt, bl.a. genom att tillföra mer resurser för att öka personaltätheten och stärka kompetensen hos personalen på boendena. Jag instämmer i denna kritik. Mot denna bakgrund bör riksdagen avslå propositionen.

2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (C)

Martina Johansson (C) anför:

Sis-verksamheten är ett tydligt tecken på statens misslyckande med att skydda och hjälpa barn i behov av stöd. De senaste åren har det framstått som uppenbart att Sis inte klarar av sitt uppdrag. Trots dessa brister föreslår regeringen nu att myndigheten ska få utökade befogenheter vad gäller tvångsåtgärder mot barn och unga, något jag inte kan ställa mig bakom. Mot denna bakgrund bör riksdagen avslå propositionen.

Målet med den slutna ungdomsvården är att genom behandling underlätta steget tillbaka ut i samhället efter avtjänat straff eller när vården är avslutad. För att den intagne ska vara mottaglig för god vård och omsorg samt klara skolgången krävs att han eller hon kan sova på natten. Vidare kan känslan av inlåsning tänkas försvåra vård och omsorg. Tvångsåtgärder mot barn ska alltid vara ett sistahandsalternativ.

I propositionen framhålls att barn och ungdomar som vårdas på de särskilda ungdomshemmen inte sällan kommer från socialt utsatta miljöer och att många lider av psykisk ohälsa och har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det framgår också att barn och unga med funktionsnedsättningar kan ha särskilt svårt att hantera inlåsning nattetid.

Det finns stora bister på Sis. Om dessa brister åtgärdas minskar behovet av tvångsåtgärder. Det kan t.ex. handla om att öka bemanningen på boendena, tillhandahålla ändamålsenliga lokaler och säkerställa att medarbetarna på Sis har rätt kompetens. Att det finns brister bekräftas i Riksrevisionens nya granskningsrapport SiS särskilda ungdomshem – brister i statens tvångsvård av barn och unga (RiR 2024:7). I rapporten konstateras att Sis inte har förutsättningar att ge de omhändertagna ungdomarna effektiv vård och behandling. Riksrevisionen konstaterar också att personalen inte har rätt kompetens för att bedriva vård och behandling. Regeringen bekräftar i skrivelsen Riksrevisionens rapport om SiS särskilda ungdomshem (skr. 2024/25:40) att kvaliteten på Sis inte är fullgod och att det har vidtagits

flera åtgärder för att komma åt de problem som finns. Eftersom regeringen nu vidtar ett antal åtgärder både när det gäller kompetens och resurser måste målet vara att vården blir så mycket bättre att tvångsåtgärder i form av avskildhet inte ska behövas framöver och att syftet med lagändringarna är att hantera den akuta situationen. Jag anser därför, som framgår av reservation 9, att lagen bör vara tidsbegränsad och upphöra att gälla om ett år.

3. Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)

Ulrika Westerlund (MP) anför:

Jag delar den oro som lyfts upp av de remissinstanser som föreslår att förslaget ska avslås. Mot bakgrund av problematiken vid Sis-institutionerna och den vård som ges där anser jag inte att ökade möjligheter till tvångsåtgärder är en lämplig lösning. Tvärtom kan det till viss del riskera att bidra till att öka problematiken. Mot denna bakgrund bör riksdagen avslå propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2024/25:41 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.

Följdmotionerna

2024/25:3260 av Maj Karlsson m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2024/25:41 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att införa resursteam för Sis-boenden som har särskilda behov under en försöksperiod och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3261 av Martina Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagändringarna om möjlighet till avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska vara tillfälliga och gälla i ett år och sedan upphöra och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskildhet i anslutning till dygnsvilan endast ska få ske när det finns ett dokumenterat riskbeteende och andra åtgärder inte är tillräckliga för att upprätthålla säkerheten på boendet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom ett år från ikraftträdandet bör återkomma till riksdagen med en redovisning av effekterna av införandet av regler om avskildhet i anslutning till dygnsvilan på Sis samt en utvärdering av huruvida tillämpningen av lagen om avskildhet i anslutning till dygnsvilan har skett på ett ändamålsenligt sätt och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att barn har möjlighet att framföra klagomål till någon som de inte är i beroendeställning av, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hälso- och sjukvårdspersonal ska vara med och fatta beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3262 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen avslår proposition 2024/25:41 Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringsförslag som läggs fram av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagkrav på bedömning av läkare eller sjuksköterska inför beslut om avskildhet vid dygnsvilan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tiden för ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan behöver kortas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av en oberoende utvärdering och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barns och ungas egna upplevelser och erfarenheter bör komma till uttryck i kommande utvärdering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillräcklig nattbemanning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om oberoende observatörer och klagomålsfunktion och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52)
med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs att 15 b och 42 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*15 b §¹

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får beredas vård *vid* en enhet *inom hemmet* som är läsbar eller på något annat sätt inrättad för särskilt noggrann tillsyn (vård *vid* läsbar enhet),

1. *om det är nödvändigt* med hänsyn till den unges eller andras säkerhet, eller

2. *om det är nödvändigt* för att förhindra att den unge avviker eller för att i övrigt genomföra vården.

Den som vårdas *vid* en läsbar enhet ska ges möjlighet att dagligen vistas utomhus och ges möjlighet att ägna sig åt fysisk aktivitet eller någon annan fritidssysselsättning.

Vård *vid* en läsbar enhet får pågå under högst två månader i följd. Om särskilda behandlingsskäl *föranleder det*, får dock vården *vid* enheten pågå längre tid, förutsatt att någon av de omständigheter som anges i första stycket fortfarande gäller och att den unge samtidigt ges möjlighet till vistelse i öppnare former eller utanför hemmet.

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får beredas vård *på* en enhet *på det särskilda ungdomshemmet* som är läsbar eller på något annat sätt inrättad för särskilt noggrann tillsyn (vård *på* en läsbar enhet), *om det är nödvändigt*

1. med hänsyn till den unges eller andras säkerhet, eller

2. för att förhindra att den unge avviker eller för att i övrigt genomföra vården.

Den som vårdas *på* en läsbar enhet ska ges möjlighet att dagligen vistas utomhus och ges möjlighet att ägna sig åt fysisk aktivitet eller någon annan fritidssysselsättning.

Vård *på* en läsbar enhet får pågå under högst två månader i följd. Om *det finns* särskilda behandlingsskäl, får dock vården *på* enheten pågå längre tid, förutsatt att någon av de omständigheter som anges i första stycket fortfarande gäller och att den unge samtidigt ges möjlighet till vistelse i öppnare former eller utanför hemmet.

Den som vårdas på en läsbar enhet på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå får hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det är nödvändigt

1. *med hänsyn till ordningen eller säkerheten på hemmet, eller*

¹ Senaste lydelse 2018:652.

2. för att förhindra att den unge avviker från hemmet.

Även om förutsättningarna i fjärde stycket är uppfyllda får den unge inte hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det finns en påtaglig risk för att hans eller hennes hälsa eller utveckling tar skada av åtgärden.

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska genomföras i den unges bostadsrum och får vid ett enskilt tillfälle inte pågå under längre tid än nio timmar. Under tiden i avskildhet ska den unge ha möjlighet att tillkalla personal.

Ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan får gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

42 §²

Beslut av Statens institutionsstyrelse enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om beslutet gäller

1. inskränkningar i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster enligt 15 g eller 15 h § eller ta emot besök enligt 15 m eller 15 n §,

2. vård vid en låsbar enhet enligt 15 b §, avskildhet enligt 15 c § eller vård i enskildhet enligt 15 d §,

2. vård på en låsbar enhet eller avskildhet i anslutning till dygnsvilan enligt 15 b §, avskildhet enligt 15 c § eller vård i enskildhet enligt 15 d §,

3. kroppsvisitation eller yttlig kroppsbesiktning enligt 17 §,

4. skyldighet att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv- eller svettprov enligt 17 a §,

5. rumsvisitation enligt 17 b §,

6. övervakning av brev och andra försändelser enligt 19 §, eller

7. förstörande eller försäljning av egendom enligt 20 §.

Överklagande prövas av den förvaltningsrätt som meddelat beslutet om vård.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 15 december 2024.

² Senaste lydelse 2024:259.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård¹

dels att rubriken närmast före 14 a § ska lyda ”Vård i enskildhet”,

dels att det ska införas en ny paragraf, 14 b §, och närmast före 14 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan

14 b §

Den dömda får hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det är nödvändigt

1. med hänsyn till ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet, eller

2. för att förhindra att den dömda avviker från hemmet.

Även om förutsättningarna i första stycket är uppfyllda får den dömda inte hållas i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det finns en påtaglig risk för att hans eller hennes hälsa eller utveckling tar skada av åtgärden.

Avskildhet i anslutning till dygnsvilan ska genomföras i den dömdes bostadsrum och får vid ett enskilt tillfälle inte pågå under längre tid än nio timmar. Under tiden i avskildhet ska den dömda ha möjlighet att tillkalla personal.

Ett beslut om avskildhet i anslutning till dygnsvilan får gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

Denna lag träder i kraft den 15 december 2024.

¹ Senaste lydelse av rubriken närmast före 14 a § 2024:260.